

Văn học, một và người lính

Nguyễn Đình Tú

Không thể không nói đến mặt trái của các giải thưởng văn học đang trở nên lạm phát hiện nay. Nó làm cho những người yếu bóng vía và thiếu bản lĩnh đổ xô vào hót theo giọng, dựng theo hình, đau theo kiểu, buồn theo cách, bố cục theo mẫu... những tác phẩm được tôn vinh. Nếu là các mặt hàng tiêu dùng thông thường thì việc tạo ra được một "con sốt" sẽ khiến các nhà sản xuất vui mừng, người lao động có việc làm, và chừng mực nào đấy, đóng góp cho sự tăng trưởng của nền kinh tế đất nước.

Một xảy đến với văn học thì sao? Các quầy báo và các quầy sách sẽ rộ lên một giọng văn giống nhau, đã có một thời, ấy là giọng văn "hơn người", "ăn người", giọng văn này ôm ấp trong nó những kiểu nhân vật có học; khôn ngoan, lọc lõi, từng trải, muốn được mọi thứ của đời nhưng lại chả chịu mất gì cho đời, thậm chí còn thích vỗ mặt vào lòng tốt của người khác, cười khùng khục trước những thắng thua, đen bạc, và tự vỗ ngực nhận một cách hả hê rằng: "Ta đọc hơn tất cả mọi cái đọc" và hô to lên rằng: "Cảm ơn Khuất Nguyên, ông khác người vì trong, còn ta khác đời vì đọc!".

Một xảy đến với văn học thì sẽ ra sao nữa? Một lớp người ra ngoài đường sẽ đối thoại bằng thứ văn *ăn người*, vài ba lớp người học tập cách khôn ngoan của nhân vật bằng cách căm ghét mọi sự khôn ngoan khác, hơn mình.

Một xảy đến với văn học thì sao? Hai mươi phần trăm dân số sống nơi thành thị được *vui thay*, *khóc hộ* đến mức lại quay ra *khóc hộ*, *vui thay* cho chính những nhân vật của mình. Còn tám mươi phần trăm dân số vẫn phải đóng thuế cho những quyển sách được in ra, chui vào ngủ yên nơi những giá sách thư viện huyện. Con em họ nếu rỗi chút thời gian được cầm lên tay những trang sách đó chỉ thấy mình yếm thế, quê mùa, lạc hậu chả biết yêu theo kiểu người phố, lại thấy mình chả đáng là thứ thơm tho, sạch sẽ để bước chân vào những trang sách được gọi là văn học.

Một xảy đến với văn học thì sao nữa? Những người lính ngày đêm canh chốt kia năm thì mười họa cảm đến những cuốn sách do các đoàn thể gửi tặng mở ra thấy bên trong nhân vật sống sượng thế mà sao lại cứ thấy cô đơn thêm ngập ngụa trên trang sách toàn những kẻ *uơn người*, cớm nắng, quanh quẩn vui buồn sượng khổ trong mấy quán cà phê quen thuộc. Những nhân vật ấy ra khỏi thành phố là trúng gió, cảm hàn, giã đàn đạch, nằm đứ đừ, vậy mà sao lại được những *phu chữ* chăm chút kỹ lưỡng đến thế, như thể một ngày buồn của họ có giá trị bằng niềm vui của ba vạn sinh viên hăm hở lên đường cho một mùa hè tình nguyện. Và người lính sẽ nghĩ gì khi phải cầm súng bảo vệ cho một lớp trẻ thiếu muối kinh niên như vậy?

Một xảy ra đối với văn học cũng có thể gây ra những nguy hại ư? Thì ra từ *Thiên chức* có nội hàm sâu đến mức không thể dùng nó lung tung như hiện nay được. Có mấy nhà được gắn với *thiên chức* như *nhà văn* đâu? Có con người là có sự khổ đau, có sự không toàn vẹn, có yêu cầu hưởng thứ men kích thích của sự sống. Văn học có cơ để tồn tại bởi con người luôn có nhu cầu *giảm đau* và *tăng chất kích thích* sống đấy thôi.

Mới hay khi bắt đầu vào chặng xuất phát các cuộc đua thường đông vui lắm, người xe nườm nượp, khí thế ngút trời. Rồi rừng thẳm đá già, muông dặm hoang vu, chồn chân mỗi gối, ai dừng lại ủ xanh một góc rừng, ai hoá đá bên đường đua, ai gục ngã giữa dặm trường? Và ai tới trạm vẫy tay đầu tiên kịp mang theo một vài thứ quả chua chát, ai tới trạm cờ hoa thứ hai, thứ ba... để nhận ra rằng văn chương là thứ hiển thân, là *trời đầy* như cách nói của bác Trần Lê Văn, là ngôi "trước pháp trường trắng" như kiểu nói của cụ Nguyễn Tuân?

Nhưng dẫu sao thì chúng ta cũng thật hạnh phúc vì được cầm bút giữa một đất nước thanh bình, có một Đảng, một Nhà nước, một Hội Nhà văn quan tâm chăm lo cho văn nghiệp, và hơn hết có một nhân dân quý trọng văn hiến, yêu mến kẻ sĩ, biết đón nhận và biết nâng niu những trái ngọt sáng tạo. Đó là cờ, là hoa, là những bàn tay vẫy trên con đường chông chênh, mịt mù, dằng dặc của sáng tạo văn chương. Nếu thiếu đi một lần về dự hội nghị như thế này, nỗi cực nhọc của người chạy đường dài, lẻ loi lên sa mạc chữ nghĩa chẳng làm ta cô độc và đuổi sức lắm sao?

Lại trở về với một. Văn học viết về người lính, về anh Bộ đội Cụ Hồ chẳng đã được khởi nguồn từ cách đây hơn nửa thế kỷ đây ư? Hơn năm mươi năm cho một kiểu dáng thời trang thì chẳng phải đã quá lỗi mốt rồi sao? Vậy người lính hôm nay nhận được điều gì về mình từ những trang viết trẻ? Có bất công quá không khi những người lính đứng gác cho chúng ta cầm bút lại chẳng thấy bóng dáng của họ đâu trên những trang ban thảo đang dày lên theo năm tháng kia? Người lính vốn muôn đời nhận về mình sự thiệt thòi nhưng bản chất của văn chương đâu chấp nhận sự thiệt thòi đồng nghĩa với bất công? Tôi nói lên điều này bởi tôi tin vẫn còn có những bạn ngồi đây trầm trồ với đề tài người lính, bởi những đồng đội tôi giờ này hẳn cũng đổi về Thủ đô chờ xem những người viết trẻ nói gì về họ. Chắc chắn họ sẽ nghe được tiếng của các bạn cất lên ở đây hôm nay, và họ đáng được nở nụ cười thật tươi trên môi hơn là lẳng lặng tiến đến bên cây súng của mình, khẽ thở dài rồi ngược mặt lên nhìn biển, nhìn trời...

Và tôi tin, với văn học chân chính, một là một điều nực cười.